

Nr 30.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1953/ 54, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 26) har Kungl. Maj:t förslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar för budgetåret 1953/54 beräkna ett förslagsanslag av 370 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 6 mars 1953 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 155, föreslagit riksdagen att *dels* till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 298 000 kronor, *dels ock* till Markförvärv m. m. för försöksgård vid Röbbäcksdalen å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 8 100 kronor.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 449 av herr *Pålsson m. fl.* samt II: 545 av herr *Jonsson i Järvsand m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta att assistentbefattningen vid Gisselås försöksgård ställes till disposition för statens jordbruksförsök samt att styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök beredes möjlighet att anförtro ledningen av den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland åt tillräckligt kvalificerad befattningshavare som utses bland för jordbruksförsöksverksamhet tillgänglig personal.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

A. Inledning.

Vid behandlingen av de utav styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök i skrivelse den 31 augusti 1952 gjorda anslagsäskandena för budgetåret 1953/54 såvitt desamma avsåg anslag till statens försöksgårdar anmälde departementschefen (IX ht p. 26), att jämväl vissa andra framställningar föreläge, vilka berörde det statliga försöksgårdsväsendet. Sålunda hade lantbruksstyrelsen och högskolestyrelsen i gemensam skrivelse den 31 oktober 1952 anhållit, att beslut skulle fattas om inrättandet av

Stenstugu gård såsom försöksgård och att för budgetåret 1953/54 medel skulle anvisas för gårdens drift. Vidare hade Röbbäcksdalsutredningen i skrivelse den 1 november 1952 hemställt, bland annat, att medel skulle ställas till förfogande för olika ändamål avseende Röbbäcksdalens försöksgård. Slutligen hade högskolestyrelsen med yttrande den 22 december 1952 överlämnat en utav en särskild kommitté verkställd utredning med förslag till ordnandet av den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland. Departementschefen anförde vidare, att ifrågakvarande förslag rörande Stenstugu gård, Röbbäcksdalens försöksgård och den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland, vilka syntes komma att påverka medelsbehovet under förevarande anslag, ännu var föremål för överväganden inom jordbruksdepartementet.

I förevarande sammanhang har departementschefen även anmält en i skrivelse den 5 februari 1953 gjord framställning av lantbruksnämnden i Västerbottens län, vari hemställes om ytterligare medel till vissa täckdiktningensarbeten vid Röbbäcksdalens försöksgård.

Över Röbbäcksdalsutredningens framställning har remissutlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen samt styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök.

Över förslaget till ordnandet av den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland har efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnden i Jämtlands län samt förvaltningsutskottet hos Jämtlands läns landsting och hushållningssällskap.

Beträffande en närmare redogörelse för de olika framställningarna och utredningsförslaget samt yttrandena däröver torde utskottet få hänvisa till s. 3—21 i propositionen.

B. Framställningen om anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1953/54.

För innevarande budgetår har anvisats 204 000 kronor till försöksgårdarna. Beträffande dispositionen av detta anslag har Kungl. Maj:t föreskrivit, bland annat, att till utgifter för försöksverksamheten och för investeringar vid samtliga försöksgårdar icke finge användas högre belopp än 135 400 kronor respektive 55 000 kronor, att i staterna för gårdarna icke finge upptagas högre nettotillskott av statsmedel än 184 000 kronor samt att för täckande av oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstminskningar finge användas högst 20 000 kronor.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök hemställer, att anslaget för nästa budgetår skall höjas med 110 300 kronor till 314 300 kronor i enlighet med följande beräkning.

	1952/53	Ökning
1. Kostnader för försöksverksamheten	135 400	33 800
2. Kostnader för investeringar	55 000	67 300
3. Kostnader för forskningsverksamheten vid Wiad	37 000	9 200
		<hr/>
		110 300

C. Framställningen om inrättande av en försöksgård å egendomen Stenstugu i Gotlands län.

Lantbruksstyrelsen samt styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök hemställer i sin gemensamma skrivelse dels att beslut måtte fattas om inrättandet av Stenstugu gård såsom försöksgård från och med den 14 mars 1954, dels ock att för budgetåret 1953/54 måtte anvisas 20 000 kronor för driften av gården intill den 1 juli 1954.

I motiveringen för framställningen erinrar styrelserna om att 1949 års försöksgårdskommitté i sitt den 20 december 1949 avgivna betänkande föreslagit, bland annat, att landets försöksgårdssystem efter vederbörlig upp- rustning av befintliga gårdar skall utökas med åtta nya gårdar. I den tur- ordning, som uppgjorts för inrättandet av de nya gårdarna, har den före- slagna försöksgården vid Stenstugu satts före de övriga.

D. Framställningarna rörande Röbäcksdalens försöksgård.

Röbäcksdalsutredningens framställning.

Utredningen föreslår i sin skrivelse den 1 november 1952, att förvaltning- en av försöksgården Röbäcksdalen från och med den 1 juli 1953 skall upp- dragas åt styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Ut- redningen hemställer vidare, att för nästa budgetår skall anvisas dels 39 200 kronor till löner m. m. till vissa befattningshavare, dels 25 000 kronor för driften och försöksverksamheten, dels ock 45 000 kronor för anskaffande av besättning samt vissa inventarier.

Lantbruksnämndens framställning.

Lantbruksnämnden i Västerbottens län hemställer i sin skrivelse att för täckande av kostnadsfördyringar som uppstått å hittills utförda täckdik- ningsarbeten vid Röbäcksdalens försöksgård måtte beviljas ett tilläggsan- slag av 28 000 kronor samt att för fullföljande av täckdikningen inom ett område av 7 hektar av försöksgårdens mark måtte anvisas ett belopp av 8 100 kronor. I sin motivering för framställningen erinrar nämnden om det belopp å 80 324 kronor, som av 1951 års riksdag anvisades till täckdikning vid försöksgården.

E. Den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland.

Den 6 juni 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök att verkställa en av riksdagen begärd utredning rörande möjligheterna att i samband med nedläggandet av Gisselås försöksgård till annan plats i Jämtland förlägga försöksverksamheten beträffande jordbruksproblemen i Norrlands inland. För fullgörande av uppdraget har högskolestyrelsen tillkallat särskilda sakkunniga, vilka antagit benämningen 1952 års försökskommitté för Norrlands inland. Såsom framgår av det föregående har styrelsen med skrivelse den 22 december 1952 överlämnat betänkandet till Kungl. Maj:t.

Kommitténs förslag.

Kommitténs förslag innebär i huvudsak, att statens försöksgård Gisselås skall nedläggas och att gården skall övertagas av lantbruksnämnden i Jämtlands län. I samband därmed synes enligt kommittén en minskning av gårdens åkerareal böra övervägas, så att denna erhåller en med hänsyn till befintliga ekonomibyggnader avpassad omfattning. Om så blir möjligt med hänsyn till den framtida dispositionen av gården, bör vissa vid Gisselås nu utlagda försök tills vidare fortsättas. Förslaget innebär vidare, att en fast försöksverksamhet för Norrlands inland skall utbyggas och organiseras genom att en central för verksamheten inrättas vid Torsta skogs- och lantmannaskola i Ås kommun samt ett antal fasta försöksplatser anordnas annorstädes inom ifrågavarande område. Till inredning och utrustning föreslås ett sammanlagt belopp av i runt tal 54 400 kronor. Årskostnaderna för verksamheten har av kommittén beräknats till i runt tal 51 700 kronor, varav 41 200 kronor till avlöningar och 10 500 kronor till omkostnader. Slutligen innefattar förslaget, att den försökstekniska utrustningen vid Gisselås skall få disponeras för verksamheten. Beträffande beräkningen av avlöningskostnaderna har kommittén anfört i huvudsak följande.

Vad angår avlöningskostnaderna föreslår kommittén, att medel skall beräknas för avlöning av en överassistent i lönegrad Ce 29 och en assistent i lönegrad Ce 21. Dessutom bör för tillfällig arbetskraft anvisas ett belopp av 9 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså erfordras 41 160 kronor. Med hänsyn till att hittills beräknats omkring 34 000 kronor till avlöning av en försöksgårdsföreståndare och en assistent vid Gisselås försöksgård, vilket belopp i och med att denna försöksgård nedlägges blir tillgängligt, skulle den faktiska utgiftsökningen stanna vid i runt tal 7 200 kronor. I övrigt anföres rörande de föreslagna tjänsterna, vilkas innehavare båda bör placeras vid Torsta, att den ifrågavarande försöksverksamheten och den dagliga tillsynen av försöken därstädes bör anförtros överassistenten och att assistenten erfordras bland annat för anläggningen, skötseln och skörden av försöken å försöksplatserna utanför Torsta.

Yttranden.

Det av kommittén framlagda förslaget tillstyrkes till alla delar av *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, landstingets i Jämtlands län förvaltningsutskott* samt *Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*. Beträffande högskolestyrelsens yttrande må dock anföras, att tre av styrelsens ledamöter uttalat, att de icke ansåge möjligt att utföra det av kommittén föreslagna försöksprogrammet inom den härför beräknade kostnadsramen. Förslaget biträdades i huvudsak även av *statskontoret*. *Lantbruksstyrelsen* däremot förklarar sig för sin del icke kunna tillstyrka förslaget i den omfattning, som kommittén angivit. *Lantbruksnämnden i Jämtlands län* slutligen, vilken begränsat sitt yttrande till frågan om Gisselåsgårdens framtida disposition, har i princip icke något att erinra mot att gården överföres till nämndens förvaltning.

I övrigt må av ifrågavarande yttranden återgivas följande.

Statskontoret framhåller, att Gisselås försöksgård bör överlätas på lantbruksnämnden endast under förutsättning, att förvärvet kan tjäna såsom ett led i den rationaliseringsverksamhet på jordbrukets område, som nämnden har att bedriva. Ämbetsverket utgår från att avsikten varit, att försöksgården skall inköpas av nämnden, varvid kostnaderna för förvärvet torde böra bestridas av jordfondens medel. Då Gisselås icke är redovisad såsom kapitaltillgång i statsbokföringen, bör köpeskillingen tillgodoföras den i rikstaten uppförda inkomsttiteln Övriga diverse inkomster. Beträffande tjänsten som överassistent i Ce 29 vid Torsta ifrågasätter statskontoret, om den icke i vart fall tills vidare bör upptagas i 27 lönegraden med tjänstebeteckningen förste assistent. I samband härmed bör en tjänst som försöksgårdsföreståndare i Ca 31 avföras ur personalförteckningen. Avlöningskostnaderna för såväl överassistenttjänsten som assistenttjänsten bör utgå från lantbrukshögskolans och statens lantbruksförsöks avlöningsanslag. Övriga driftkostnader ävensom utgifterna för försöksanstaltens anläggande synes för budgetåret 1953/54 lämpligen kunna belasta anslaget till statens försöksgårdar. För därefter följande budgetår bör emellertid enligt statskontoret övervägas, huruvida icke de årliga omkostnaderna för försöksverksamheten bör bestridas från lantbrukshögskolans och statens lantbruksförsöks anslag till materiel m. m. Statskontoret uttalar slutligen, att — därest försökscentralen vid Torsta befinner böra nedläggas efter endast några års verksamhet — möjlighet bör hållas öppen för staten att erhålla gottgörelse för kostnader för upprustning av vissa byggnader vid Torstaskolan.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört huvudsakligen följande.

»Jag torde först få behandla frågan om inrättande av en försöksgård på egendomen Stenstugu i Gotlands län. Härvid vill jag erinra, att nämnda egendom inköpts för sådant ändamål med anlåtande av medel,

som ställts till förfogande genom beslut av 1946 års riksdag. Riksdagen förutsatte emellertid därvid, att egendomen icke skulle färdigställas som försöksgård, förrän den då pågående utredningen rörande jordbruksförsöksverksamheten slutförts. Med stöd av riksdagens beslut förvaltas egendomen för närvarande av lantbruksstyrelsen och har utarrenderats enligt avtal, som gäller för ett år i sänder eller intill dess den övertages för försöksverksamheten. Till upprustning av egendomen har medel anvisats vid såväl 1951 som 1952 års riksdag.

Av den tidigare lämnade redogörelsen framgår, att 1949 års försöksgårdskommitté förordat, att försöksgården vid Stenstugu skall placeras främst bland de nya gårdar, som kommittén ansett böra inrättas. Härtill kommer, att vissa relativt brådskande byggnadsarbeten å egendomen icke lämpligen kan påbörjas, förrän statsmakterna tagit ställning till frågan om dess fortsatta användning. På grund härav och då jag anser det önskvärt, att ökade möjligheter till försöksverksamhet på Gotland skapas inom en snar framtid, tillstyrker jag det i ärendet framlagda förslaget, att egendomen Stenstugu från och med den 14 mars 1954 skall anordnas som en statlig försöksgård. Egendomen torde i samband därmed böra i förvaltningshänseende överföras till styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök.

Till följd av vad jag sålunda förordat torde nu även böra anvisas medel till kostnaderna för den nya försöksgårdens drift under tiden den 14 mars — den 30 juni 1954. I avsaknad av närmare utredning kan jag icke tillstyrka, att högre belopp än 12 000 kronor ställes till förfogande för ändamålet.

Sedan år 1949 principbeslut fattats om inrättande av en statlig försöksgård vid Röbbäcksdalen i Västerbottens län, anvisade 1951 års riksdag medel för inköp och iordningställande av mark till försöksgården. I enlighet med hemställan i propositionen nr 77/1952 ställde vidare föregående års riksdag medel till förfogande för uppförande av byggnader vid försöksgården, för utrustning för gårdens drift och försöksverksamhet ävensom för utvändiga ledningar, vägar och planeringsarbeten. Samtidigt behandlades även spörsmålet om den nya försöksgårdens ledning och organisatoriska ställning. Vid anmälan av denna fråga anförde jag, bland annat, att försöksgården icke borde organiseras som en avdelning av statens jordbruksförsök utan intaga samma ställning som övriga försöksgårdar. Härav följde enligt min mening, att gårdens ledning borde omhändrhas av en försöksgårdsföreståndare i den för sådana befattningar gällande lönegraden. Jag förordade vidare, att försöksgårdens markområde — i enlighet med beslut av 1951 års riksdag — även under budgetåret 1952/53 skulle förvaltas av lantbruksnämnden i Västerbottens län. Slutligen framhöll jag, att spörsmålet om inrättande av en ny tjänst som försöksgårdsföreståndare, liksom även frågan om försöksgårdens personalbehov i övrigt, borde upptagas vid 1953 års riksdag.

I sitt utlåtande nr 47/1952 tillstyrkte jordbruksutskottet ett motionsvis

framfört förslag om att försöksgården från och med budgetåret 1953/54 skulle förestås av en statsagronom. Utskottet hade däremot icke något att erinra mot vad jag i övrigt uttalat rörande gårdens organisatoriska ställning och förvaltning. Riksdagen godkände vad utskottet sålunda förordade.

Såsom framgår av det förut anförda beräknas försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen komma i gång den 1 juli innevarande år. Med hänsyn härtill har röbbäcksdalsutredningen hemställt, att definitivt beslut skall fattas angående försöksgårdens förvaltning. Utredningen har vidare gjort framställning om medel till avlöningar och omkostnader samt till inköp av djurbesättning och inventarier vid gården.

För egen del tillstyrker jag, att försöksgårdens förvaltning, såsom utredningen föreslagit, från och med budgetåret 1953/54 skall överföras från lantbruksnämnden till styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. I fråga om personalen vid försöksgården får jag erinra, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (IX ht punkt 18) för försöksgårdens behov från och med den 1 juli 1953 upptagit en statsagronombefattning i lönegrad Ce 33 på lantbrukshögskolans stat ävensom föreslagit inrättandet av en befattning som driftsledare i lönegrad Ce 21. Kungl. Maj:t har samtidigt hemställt, att medel för avlöning av innehavarna utav dessa tjänster skall anvisas under lantbrukshögskolans avlöningsanslag. I samma proposition (IX ht punkt 19) har medel vidare äskats till, bland annat, reseersättningar åt ifrågavarande personal.

Vad angår försöksgårdens djurbesättning har röbbäcksdalsutredningen förordat, att denna skall bestå av 40 mjölkkor, 25—30 kvigor och kalvar, en tjur samt dragare. Med hänsyn till fodertillgången föreslår utredningen dock, att endast omkring hälften av besättningen skall anskaffas under nästkommande budgetår. Kostnaderna härför har av utredningen beräknats till 30 000 kronor. Denna beräkning anser jag mig kunna godtaga. Då det är av stor betydelse, att besättningen kommer att bestå av för ändamålet lämpliga djur, torde vid inköpet såsom lantbruksstyrelsen framhållit samråd böra äga rum med hushållningssällskapet i länet.

Enligt utredningens mening erfordras vidare ett belopp av 15 000 kronor för komplettering av försöksgårdens maskinella utrustning. Med anledning härav får jag framhålla, att medelsbehovet för hela utrustningen i propositionen nr 77/1952 beräknades till 50 000 kronor men att detta belopp minskades till 35 000 kronor på grund av att viss del av utrustningen beräknades skola överflyttas till Röbbäcksdalen från Gisselås försöksgård. Mot denna beräkning hade riksdagen intet att erinra. Då av skäl, som jag kommer att närmare ange i det följande, den planerade överflyttningen ej torde böra äga rum, bör utrustningen vid Röbbäcksdalen kompletteras i motsvarande mån. Till maskinell utrustning vid försöksgården synes alltså böra beräknas ytterligare 15 000 kronor.

Till kostnaderna för driften och försöksarbetet vid gården under nästa budgetår torde enligt min mening en medelsanvisning av 20 000 kronor vara tillfyllest.

Med utgångspunkt från vad jag i det föregående anført skulle alltså till försöksgården vid Röbbäcksdalen för nästa budgetår behöva anvisas (30 000 + 15 000 + 20 000 =) tillhopa 65 000 kronor.

Vad slutligen beträffar lantbruksnämndens framställning om medel till vissa täckdikningsarbeten vid försöksgården tillstyrker jag, att i förevarande sammanhang ett belopp av 8 100 kronor skall ställas till förfogande till kostnaderna för fullföljandet av dessa arbeten på en areal om 7 hektar. Beloppet torde böra anvisas å kapitalbudgeten för nästa budgetår såsom ett investeringsanslag. Jag har vidare för avsikt att inom kort föreslå Kungl. Maj:t, att medel till uppkomna merkostnader vid den redan utförda dräneringen skall äskas i form av anslag å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Beträffande den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland får jag till en början erinra om att frågan om nedläggandet av Gisselås försöksgård varit aktuell sedan några år tillbaka. I 1952 års statsverksproposition (IX ht punkt 26) anförde jag, att jag efter noggrant övervägande kommit till den uppfattningen att gården med hänsyn till, bland annat, de vunna erfarenheterna av mossodling borde nedläggas såsom försöksgård, och föreslog att så skulle ske vid tidpunkt, som Kungl. Maj:t framdeles skulle få bestämma. Sedan verksamheten avvecklats, borde gården enligt min mening försäljas. Jag förordade vidare, att de personella och materiella resurserna vid gården efter nedläggandet skulle stå till förfogande för försöksgårdsväsendet i övrigt samt därvid i första hand utnyttjas för de norrländska försöksproblemen.

I sitt utlåtande nr 46 till 1952 års riksdag anslöt sig jordbruksutskottet i princip till mitt förslag, att verksamheten vid gården skulle nedläggas. Utskottet fann emellertid angeläget, att försöksverksamhet även i fortsättningen skulle bedrivas i fråga om de speciella jordbruksproblemen i det inre av Norrland, där enligt utskottets åsikt myrmarkerna alltjämt ägde ett icke ringa värde såsom komplement till jordbruk med fastmarksjord. Vidare föreläge i nämnda del av Norrland andra särskilda problem, som knappast i någon större utsträckning kunde utforskas vid den nya försöksgården i Röbbäcksdalen. Av anförda skäl förordade utskottet, att genom Kungl. Maj:ts försorg en utredning skulle komma till stånd rörande möjligheterna att i samband med nedläggandet av Gisselås försöksgård till annan plats i Jämtland förlägga försöksverksamhet beträffande jordbruksproblemen i Norrlands inland. I avvaktan på utredningens resultat borde enligt utskottets mening Gisselås tills vidare under budgetåret 1952/53 bibehållas som statlig försöksgård. Riksdagen hade ej något att invända mot vad utskottet sålunda anført.

Som framgår av den förut lämnade redogörelsen har den begärda utredningen numera verkställt av en särskild kommitté, bestående av representanter för styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök samt för hushållningssällskapet i Jämtlands län. Kommittén har i anslutning därtill framlagt ett förslag, som i stort sett innebär, att huvuddelen av den fasta

försöksverksamheten i Norrlands inland skall förläggas till Torsta skogs- och lantmannaskola i nyssnämnda län, vilken förklarar sig villig att för ändamålet ställa till förfogande jord och vissa byggnader. Som ett komplement till denna central skall enligt förslaget inrättas ett antal fasta försöksplatser. Den direkta ledningen av verksamheten avses skola utövas av en till statens jordbruksförsök knuten befattningshavare i överassistentens tjänsteställning. I samband härmed föreslås, att verksamheten vid Gisselås försöksgård skall nedläggas och gården överlämnas till lantbruksnämnden i länet.

Av utredningen framgår vidare, att jordbruket i Norrlands inland torde ha sin tyngdpunkt i bygden runt Storsjön. Den fasta försöksverksamhet, som avser inlandsproblemen, bedrivs emellertid för närvarande vid — förutom Gisselås försöksgård och vissa försöksfält i närheten av denna gård — försöksstationen vid Malgomajskolan samt försöksfält vid Lit. Dessutom förekommer betesförsök på skilda platser i Jämtlands och Västerbottens län. Jag delar kommitténs åsikt, att en så anordnad verksamhet icke på ett tillfredsställande sätt tillgodoser den trakt, som utgör den viktigaste jordbruksbygden i det inre av Norrland. Med hänsyn härtill anser även jag det vara angeläget, att ifrågavarande fasta försöksverksamhet förstärkes. Därvid synes i första hand försök å fastmarksjord böra komma i fråga.

Vid övervägande av kommitténs förslag har jag funnit detsamma innebära en i stort sett tillfredsställande lösning av föreliggande problem. Härvid har jag särskilt beaktat, att ett genomförande av förslaget — med hänsyn till det betydande investeringsbehovet och dåliga driftsresultatet vid Gisselås försöksgård — torde medföra en ej oväsentlig kostnadsbesparing. Ur angivna synpunkter bör såsom riksdagen förutsatt verksamheten vid Gisselås försöksgård upphöra under nästa budgetår. Medel till verksamheten vid gården torde därför icke vidare böra anvisas. I likhet med kommittén finner jag även lämpligt, att gården med tillhörande levande inventarier och egentliga jordbruksinventarier i samband med nedläggandet skall övertagas av lantbruksnämnden i Jämtlands län. Den närmare tidpunkten för övertagandet torde få bestämmas av Kungl. Maj:t. Såsom statskontoret uttalat torde därvid böra gälla, att gården skall inköpas av lantbruksnämnden för att användas inom rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område samt att kostnaderna för förvärvet skall bestridas av jordfondens medel. Då gården icke är redovisad såsom kapitaltillgång i statsbokföringen, torde köpeskillingen i enlighet med statskontorets förslag tillgodoföras den i riksstaten uppförda inkomstititeln Övriga diverse inkomster. I samband med överlåtelsen torde böra undersökas, om gårdens åkerareal kan begränsas i syfte att erhålla en bättre anpassning till byggnadsbeståndet. Kommittén har i detta sammanhang föreslagit, att en viss del av försöksgårdens mark skall tagas i anspråk för fasta försöksfält. Enligt min mening talar flera skäl för en sådan anordning. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök samt lantbruksnämnden, meddela de närmare föreskrifter rörande avvecklingen av försöksgårdens verksamhet och därmed sammanhängande frågor, som kan befinnas erforderliga.

Vad angår den fasta försöksverksamhetens framtida förläggning delar jag kommitténs uppfattning, att Gisselås försöksgård icke bör ersättas med en ny sådan gård. Likaså kan jag tillstyrka, att till Torsta skogs- och lantmannaskola skall förläggas sådana försök, som är särskilt arbetskrävande och för vilkas rationella genomförande en daglig tillsyn behövs. Jag förordar vidare, att ett antal fasta försöksfält skall anordnas icke blott såsom jag förut anfört vid Gisselås utan även på andra platser i Norrlands inland. Härigenom synes det bli möjligt att erhålla ett representativt urval av de jordbruksproblem utav sinsemellan mycket skiftande natur, som föreligger i berörda trakter.

Emellertid är jag icke beredd att tillstyrka, att ifrågavarande försöksverksamhet skall erhålla en så stor omfattning, som kommittén förordat. Enligt min mening bör verksamheten icke göras vidlyftigare än att den under statens jordbruksförsöks ledning kan handhas av en assistent med nödigt biträde för den dagliga tillsynen och vården av försöksanläggningarna. I samband med att verksamheten vid Gisselås försöksgård nedlägges, blir en assistentbefattning disponibel. Denna torde kunna tagas i anspråk för försöksverksamheten i fråga. Medel till befattningen har för nästa budgetår beräknats under högskolans avlöningsanslag, varför någon anslagsanvisning för ändamålet icke bör äga rum i förevarande sammanhang. Behovet av arbetskraft för tillsynen och vården av försöksanläggningarna torde i enlighet med kommitténs förslag kunna tillgodoses genom arvodesanställd personal. Kostnaderna härför synes under nästa budgetår kunna inskränkas till cirka 6 000 kronor.

Med den begränsning av verksamheten, som jag sålunda förordat, finner jag mig icke böra tillstyrka, att medel anvisas till ombyggnads- och ändringsarbeten i vissa lokaler vid skolan.

Såsom framgår av vad jag förut anfört bör vid Gisselås försöksgård befintliga levande inventarier och egentliga jordbruksinventarier övertagas av lantbruksnämnden i Jämtlands län i samband med nedläggandet av försöksgården. I enlighet med kommitténs förslag synes däremot den utrustning av försöksteknisk natur, som finnes vid Gisselås, böra överföras till den av mig nu förordade försöksverksamheten. Viss komplettering av sistnämnda utrustning torde emellertid erfordras med hänsyn till att verksamheten avses skola spridas till flera platser. Till kostnaderna härför under nästa budgetår är jag emellertid icke beredd att tillstyrka en större medelsanvisning än 9 000 kronor.

De årliga driftkostnaderna för ifrågavarande försöksverksamhet har av kommittén beräknats till sammanlagt 13 950 kronor. Av detta belopp belöper 8 700 kronor på driften vid Torsta och 5 250 kronor på övriga fasta försöksplatser. För min del vill jag förordas, att till kostnaderna för driften under nästa budgetår skall anvisas ett sammanlagt belopp av 10 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle till den fasta försöksverksamheten i det inre av Norrland under nästa budgetår erfordras ett belopp av (6 000 + 9 000 + 10 000 =) sammanlagt 25 000 kronor. Det torde

få ankomma på styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök att med utgångspunkt från det anförda meddela närmare föreskrifter om anordnandet av denna verksamhet.

Jag torde slutligen få behandla frågan om anslag för nästa budgetår till i det föregående ej särskilt berörda försöksgårdar. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har i detta avseende hemställt, att till de för närvarande befintliga försöksgårdarna skall anvisas ett belopp, som med 110 300 kronor överstiger de under innevarande budgetår för ändamålet anslagna medlen. Av denna anslagsökning avses 33 800 kronor till kostnader för försöksverksamheten, 67 300 kronor till kostnader för investeringar och 9 200 kronor till kostnader för forskningsverksamheten vid Wiad. I fråga om Gisselås försöksgård har styrelsen härvid beräknat försökskostnaderna till 15 000 kronor mot 12 000 kronor för innevarande budgetår.

Vad först beträffar försöksverksamheten vid ifrågavarande gårdar höjdes medelsanvisningen till denna för innevarande budgetår med 20 procent till följd av de inträffade prisstegringarna, varjämte de för Gisselås tidigare beräknade medlen anslags till Öjebyns försöksgård, vid vilken verksamheten utvidgats. Med hänsyn härtill finner jag mig nu endast kunna förorda en mindre höjning av anslaget för detta ändamål. Till kostnaderna för försöksverksamheten bör alltså enligt min mening anvisas ett med 5 000 kronor till 140 400 kronor höjt belopp. Även i fråga om forskningarna vid Wiad anser jag en viss höjning av medelsanvisningen påkallad. Denna torde dock kunna inskränkas till 3 000 kronor.

I fråga om kostnaderna för investeringar vid försöksgårdarna anvisades för innevarande budgetår ett oförändrat belopp av 55 000 kronor. Då emellertid kostnaderna för Gisselås försöksgård, beräknade till cirka 9 000 kronor, bortföll, innebar medelsanvisningen i själva verket en motsvarande höjning för de övriga gårdarna. Enligt den för investeringarna uppgjorda planen skulle för nästa budgetår, efter avdrag av de beräknade utgifterna för Gisselås, anvisas ett belopp av 70 000 kronor. Då det med hänsyn till att en rationellare och mera ekonomisk drift är i hög grad önskvärd vid försöksgårdarna, synes det mig angeläget, att medelsanvisningen för ändamålet icke beskäres alltför hårt. Jag förordar därför, att posten till kostnader för investeringar för nästa budgetår uppräknas med 6 000 kronor till 61 000 kronor. Ur beloppet torde emellertid få bestridas utgifter för den fortsatta dräneringen vid Lanna försöksgård.

Enligt vad jag nu anför skulle medelsanvisningen till försöksgårdarna — med undantag av Stenstugu och Röbbäcksdalens försöksgårdar — för nästa budgetår böra höjas med $(5\,000 + 3\,000 + 6\,000 =)$ 14 000 kronor. Då Gisselås försöksgård bör nedläggas snarast möjligt, torde å andra sidan minskning kunna ske med dels 12 000 kronor, som för innevarande budgetår beräknats till försökskostnaderna vid denna gård, dels ock ett belopp av 10 000 kronor, motsvarande vad som kan beräknas i underskott å jord-

bruksdriften. Till dessa försöksgårdar bör sålunda anvisas (204 000 + 14 000 — 12 000 — 10 000 =) 196 000 kronor.

Vid bifall till mina i det föregående framlagda förslag torde alltså anslaget till statens försöksgårdar för budgetåret 1953/54 böra uppföras med (12 000 + 65 000 + 25 000 + 196 000 =) 298 000 kronor.»

Utskottet.

Vad till en början angår frågan om inrättande av en försöksgård på egendomen Stenstugu i Gotlands län får utskottet erinra om att utskottet redan i sitt utlåtande nr 75 till 1946 års riksdag underströk vikten av att den vetenskapliga jordbruksforskningen med hänsyn till de särartade gotländska klimat- och markförhållandena bereddes möjlighet att på platsen fältmässigt fullfölja och pröva sina undersökningar och rön i syfte att få fram växtsorter med stor motståndskraft gentemot torka och i övrigt lämpade för ön. Utskottet hyste därför den uppfattningen att försöksgårdssystemet, vilket visat sig värdefullt för utvecklingen av det svenska jordbruket, borde utbyggas med en gotländsk försöksgård. Då Stenstugu gård syntes innesluta de inom landskapet vanligen förekommande jordslagen samt för övrigt i stort sett ansågs lämplig för anordnande av en försöks- och växtförädlingsverksamhet, tillstyrkte utskottet att gården skulle förvärfvas för ändamålet. Emellertid fann utskottet tillrådigt att med färdigställandet av egendomen till försöksgård skulle anstå, till dess den då pågående utredningen rörande jordbruksförsöksverksamheten slutförts. Riksdagen hade icke något att erinra häremot (r. skr. nr 514).

Såsom framgår av redogörelsen i förevarande proposition har 1949 års försöksgårdskommitté förordat, att försöksgården vid Stenstugu skall placeras främst bland de nya gårdar, som kommittén ansett böra inrättas. Med anledning härav och vad i övrigt anförts i ärendet får utskottet biträda Kungl. Maj:ts förslag, att egendomen Stenstugu från och med den 14 mars 1954 skall anordnas som en statlig försöksgård. Egendomen torde i samband därmed böra i förvaltningshänseende överföras till styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Kungl. Maj:ts beräkning av medel till kostnaderna för den nya försöksgårdens drift under tiden den 14 mars—den 30 juni 1954 finner utskottet sig böra godtaga.

Försöksgården vid Röbäcksdalen i Västerbottens län har sedan år 1949, då principbeslut fattades om dess inrättande, utbyggt i etapper. Sålunda anvisade 1951 års riksdag medel för inköp och iordningställande av mark till försöksgården, medan 1952 års riksdag ställde medel till förfogande för byggnader, utrustning, utvändiga ledningar, vägar och planeringsarbeten. I förevarande proposition har Kungl. Maj:t — under hänvisning till att försöksverksamheten vid gården beräknas komma i gång den 1 juli 1953 — föreslagit, att försöksgårdens förvaltning från och med bud-

getåret 1953/54 skall överföras från lantbruksnämnden i Västerbottens län till styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Vidare har Kungl. Maj:t förordat en medelsanvisning av tillhoppa 65 000 kronor till inköp av djurbesättning och inventarier samt för driften och försöksarbetet vid gården. Förslagen tillstyrkes av utskottet. Ej heller har utskottet något att erinra mot att ett belopp av 8 100 kronor ställes till förfogande till kostnaderna för fullföljandet av vissa täckdikningsarbeten vid försöksgården.

Vad härefter angår den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland vill utskottet erinra om att utskottet i sitt av 1952 års riksdag godkända utlåtande nr 46 i princip biträdde ett i statsverkspropositionen framlagt förslag (IX ht 1952 p. 26), att verksamheten vid Gisselås försöksgård skulle nedläggas. Emellertid fann utskottet angeläget, att försöksverksamhet även i fortsättningen skulle bedrivas i fråga om de speciella jordbruksproblemen i det inre av Norrland. Även om nyodlingarna i Norrlands inre delar genom samverkan av skilda faktorer icke kommit att motsvara de stora förväntningar, man tidigare ställt på dem, måste enligt utskottets åsikt dock beaktas, att myrmarkerna alltjämt ägde ett icke ringa värde såsom komplement till jordbruk med fastmarksjord. I likhet med försöksgårdskommittén ville utskottet sålunda erinra, att de norrländska jordbruken i hög grad baserade sin ekonomi på animalieproduktion, därvid de odlade myrarna lämnade ett värdefullt tillskott av foderväxter. Vidare föreläge i berörda delar av Norrland andra särskilda problem, som hängde samman med jordens beskaffenhet och frostlänthet samt övriga av klimatiska förhållanden betingade faktorer. På grund av de olikheter i fråga om jordmån och klimat, som rådde mellan inlandet och kustområdena, kunde dessa spörsmål enligt utskottets mening knappast i någon större utsträckning utforskas vid den nya försöksgården i Röbbäcksdalen. Av anförda skäl förordade utskottet, att genom Kungl. Maj:ts försorg en utredning skulle komma till stånd rörande möjligheterna att i samband med nedläggandet av Gisselås försöksgård till annan plats i Jämtland förlägga försöksverksamhet beträffande jordbruksproblemen i Norrlands inland. I avvaktan på utredningens resultat syntes det utskottet önskvärt, att Gisselås tills vidare under budgetåret skulle bibehållas såsom statlig försöksgård.

I föreliggande proposition har Kungl. Maj:t — på grundval av den utredning, som verkstälts av en särskild kommitté, bestående av representanter för styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök samt för hushållningssällskapet i Jämtlands län — framlagt förslag till omorganisation av den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland. Förslaget innebär i huvudsak, att verksamheten vid Gisselås försöksgård skall nedläggas och att försöksverksamhet i stället skall anordnas vid Torsta skogs- och lantmannaskola, varjämte vissa fasta försöksfält skall anläggas på andra platser i det inre av Norrland.

I motionerna I: 449 och II: 545 har med anledning härav anförts, att Kungl. Maj:ts förslag — även om dess förverkligande innebär att en bety-

delsefull försöksverksamhet kan påbörjas — är starkt beskuret i förhållande till vad kommittén förordat. Beträffande ledningen för ifrågavarande verksamhet har i propositionen sålunda endast föreslagits, att den nuvarande assistentbefattningen vid Gisselås skall disponeras för ändamålet. Enligt motionerna har de stora krav, som måste ställas på ledaren för verksamheten, icke blivit tillgodosedda genom detta förslag. På grund härav har i motionerna hemställts, att nämnda assistentbefattning skall ställas till disposition för statens jordbruksförsök samt att styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök skall beredas möjlighet att anförtro ledningen av verksamheten åt tillräckligt kvalificerad befattningshavare, som bör utses bland för jordbruksförsöksverksamheten tillgänglig personal.

Utskottet vill för sin del framhålla, att ifrågavarande försöksverksamhet, som avser bearbetning av specialproblem, kan väntas bli av ganska komplicerad natur. Härtill kommer, att ledaren för verksamheten måste bli hänvisad till att i stor utsträckning arbeta på egen hand. Med hänsyn härtill finner utskottet det vara angeläget, att verksamhetens ledning anförtros åt en väl kvalificerad befattningshavare. Enligt vad utskottet inhämtat föreligger möjlighet för styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök att utan ytterligare utgifter för statsverket utse en sådan befattningshavare bland den personal, som är tillgänglig för jordbruksförsöksverksamheten. Ur nu angivna synpunkter får utskottet tillstyrka motionärernas förslag.

I övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag i fråga om den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland. För ändamålet torde sålunda, bland annat, under nästa budgetår böra anvisas ett belopp av sammanlagt 25 000 kronor.

Vad Kungl. Maj:t slutligen föreslagit beträffande i det föregående ej särskilt berörda försöksgårdar föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 449 och II: 545,

1) till *Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar* å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 298 000 kronor;

2) till *Markförvärv m. m. för försöksgård vid Röbbäcksdalen* å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänenverket för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 8 100 kronor.

Stockholm den 12 maj 1953.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Lage Svedberg, Näslund, Eskilsson, Bertil Andersson, Sundberg*, Bror Nilsson, Nord och Hjalmar Nilsson*; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna, Jonsson i Järvsand och Pettersson i Dahl, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Ahlsten, Agerberg, Utbult och Stenberg*.

---

* Ej närvarande vid justeringen.